

دین و زندگی
دوازدهمدرس
۲

یگانه بی همتا

موضوع: بندگی انسان در مقابل خدا **حدیث:** [امام علی علیه السلام]

«خداى من! مرا اين عزت بس که بندهٔ تو باشم، و اين افتخار بس که تو پروردگار منى، خداى من! تو همان گونه‌اى که من دوست دارم، پس مرا همان گونه قرار ده که تو دوست دارى.»^۱

شاه‌کلید: عزّت / بندهٔ تو / توفیق ده

ریز موضوع:

مطلوب خداوند واقع شدن، تقاضای انسان آگاه از خداوند

پیام‌ها: ① عزت انسان در گرو اظهار بندگی به درگاه خداوند است. ① از دیدگاه حضرت علی علیه السلام، بالاترین عزت (عزت کافی و بس)، **بندگی خداوند** است. ③ در اندیشهٔ حضرت علی علیه السلام، بالاترین مطلبی که انسان می‌تواند به آن افتخار کند، اعلام **توحید در ربوبیت** خداوند است.

الذبیطة: قسمت اول این دعا یعنی «مرا این عزت بس که بندهٔ تو باشم» مرتبط است با آیهٔ ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ...﴾ و نیز حدیث «بندهٔ کسی مثل خودت نباش ...» (درس ۱۶ پایه ۱۱)

نکته ترکیبی: یکی از راه‌های تقویت عزّت نفس، «توجه به عظمت خداوند و تلاش برای بندگی او» است. (درس ۱۶ پایه ۱۱) اعتقاد به توحید در ربوبیت خداوند، «توحید عملی» را در پی دارد که این حدیث مؤید آن است. (درس ۳ پایه ۱۲) این دعای امام علی علیه السلام اشاره دارد به «پیروی از خداوند» از راه‌های افزایش محبت به خدا. (درس ۱۱ پایه ۱۰)

۱. «الهی کفی بی عزّاً ان آکون لک عبداً و کفی بی فخرًا ان تکون لی ربّاً انت کما أحبّ فأجعلنی کما تحبّ»

موضوع: توحید

حدیث: [پیامبر ﷺ]

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

ترجمه: هیچ خدایی جز الله نیست.

پیامها: ۱) با گفتن این عبارت تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شد و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گشت و در زمره برداران و خواهران دینی قرار می‌گرفت. ۲) التزام به این جمله، تمام جنبه‌های زندگی فرد تازه مسلمان را تغییر می‌داد.

نکته ترکیبی: ۱) پیامبر اعظم ﷺ از همان آغاز رسالت از مشرکان می‌خواست با گفتن «لا اله الا الله» دست از شرک و بت پرستی بردارند (بگویند معبودی جز الله نیست تا رستگار شوید) (♦♦♦ درس ۱۰ پایه ۱۲) اشاره به معیار اول تمدن اسلامی (توحید). (♦♦♦ درس ۱۰ پایه ۱۲)

موضوع: وحدانیت خداوند

آیه: «زمر، ۶۲»

«اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ»

ترجمه: خدا آفریننده هر چیزی است.

شاه کلید: خالق: آفریننده

ریز موضوع:

توحید در خالقیت خداوند

پیامها: ۱) توحید در خالقیت عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است. ۲) همه موجودات، مخلوق خداوند هستند و او در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.

موضوع: وحدانیت خداوند

آیه: (آل عمران، ۱۰۹)

﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...﴾

ترجمه: و هر آنچه در آسمان‌ها و زمین است، برای خداست.

ریز موضوع:

توحید در مالکیت

حکایت و معنای: علت توحید در مالکیت: توحید در خالقیت

پیام‌ها: ① هر کس که چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است. ② از آن جا که خداوند تنها خالق جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست.

نکته ترکیبی: رابطه مالکیت انسان‌ها و مالکیت خداوند، یک رابطه طولی (نه عرضی!) است. (درس ۵ پایه ۱۲)

موضوع: وحدانیت خداوند

آیه: (کهف، ۲۶)

﴿... مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾

ترجمه: آن‌ها هیچ ولی [سرپرستی] جز او ندارند و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.

شاه‌کلام: ولی: سرپرست / لا یشرك: شریک نمی‌سازد

ریز موضوع:

توحید در ولایت خداوند

حکایت و معنای: علت توحید در ولایت: توحید در مالکیت

پیام‌ها: ① هر کس مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازه وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. ② به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می‌گویند.

گواهی: ① خداوند پیامبر را واسطه ولایت خود و رساننده فرمان‌هایش قرار داده است. (هنر ۹۹) ② هر گونه تصرف در جهان، حق خداوند است. (فارج از کشور ۹۱)

عبارت ﴿لا یشرک فی حکمه أحداً﴾ بیانگر توحید و یگانگی خداوند در ولایت می‌باشد. (زبان ۸۹، تهری ۸۶) ﴿۴﴾ ولایت و فرمانروایی خداوند، نتیجه توحید در مالکیت جهان هستی است. ﴿لا یشرک ...﴾ (تهری ۸۷)

🔴 **نکته ترکیبی:** رابطه میان ولایت خالق و ولایت مخلوقات، یک رابطه طولی (نه عرضی!) است. (درس ۵ پایه ۱۲)

📌 **موضوع:** وحدانیت (یگانگی) خداوند

📌 **آیه:** ﴿انعام، ۱۶۴﴾

﴿قُلْ أَعِزَّ اللَّهُ أَبْغَى رَبًّا [۱] وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ [۲]﴾

🟢 **ترجمه:** بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلبیم، در حالی که او پروردگار همه چیز است؟

🔴 **شاه کلید:** ابغی: بطلبیم / رَبُّ: پروردگار

🔴 **ریز موضوع:**

[۱] ← زیر سؤال بردن شرک در ربوبیت

[۲] ← اثبات توحید در ربوبیت

🔴 **پیام‌ها:** ① واژه «رب» در قرآن کریم بعد از واژه «الله» بیش‌ترین فراوانی را دارد. ② رب به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوقات به دست اوست. ③ هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد، می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش بدهد. ④ از آن‌جا که خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است، تنها رب هستی نیز می‌باشد. ⑤ تنها خداست که جهان را اداره می‌کند و آن را به سوی مقصدی که برایش معین فرموده هدایت می‌نماید و به پیش می‌برد. 🟢 **گواهی:** به چند نکته زیر دقت کنید: (زبان ۹۹)

① تدبیر انسان‌ها در طول ربوبیت الهی است. 🟢 هم خود انسان و هم نیرو و توان انسان از آن خداست. ② اعتقاد به ربوبیت الهی در عرض و یا کنار ربوبیت الهی مصداق شرک است.

🔴 **نکته ترکیبی:** میان تدبیر مخلوقات و تدبیر خالق و در کل اداره جهان توسط او، یک رابطه طولی (نه عرضی!) برقرار است. (درس ۵ پایه ۱۲)

سوره: (توحید)

موضوع: خداوند، یگانه بی همتا

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ [۱] قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ [۲] اللَّهُ الصَّمَدُ [۳] لَمْ يَلِدْ
وَلَمْ يُولَدْ [۴] وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ [۵]﴾

ترجمه: به نام خدای بخشاینده مهربان. بگو اوست خدای یگانه، خدایی که بی نیاز مطلق است نه زاده و نه زاییده شده است و برای او احدی همتا و همگونه نیست.

شاه کلید: أحد : یگانه / الصمد : بی نیاز / کفوًا : همتایی

ریز موضوع:

[۱] ← آغازگری کارها با نام خداوند بخشنده مهربان

[۲] ← اشاره به اصل توحید

[۳] ← استغنا (غنی بودن) ذاتی خداوند

[۴] ← مردودیت پدیده بودن خداوند

[۵] ← شریک ناپذیری خداوند

حالت معلول: استغنا و بی نیازی ذاتی خداوند [اللّه الصمد] معلول پدیده نبودن اوست. [لم یلد و لم یولد]

پیامها: ۱) این آیه اشاره دارد به اصل توحید. [اللّه احد] ۲) خداوند، یگانه و بی همتا است و در هیچ یک از کارهای خود، شریکی ندارد. [و لم یکن له کفو احد] ۳) خداوند مبّری از هر گونه صفت اکتسابی مخصوص پدیده هاست، چرا که مانند پدیده‌ها، زاییده نشده است. (غناى ذاتی خداوند) [لم یولد]

گواهی: ۱) بیانگر اصل توحید (قل هو الله أحد) (سورح از کشور ۹۳) جهان نه از اصل‌های متعدد پدید آمده و نه به اصل‌های متعدد بازمی‌گردد. (انسانی ۹۳ و زبان ۹۰) ۲) آیه (قل هو الله احد) از جهت اشاره به «اصل توحید» با عبارت (هو الواحد القهار) مرتبط است. (همین درس) ۳) قرابت معنایی با آیه (و الله هو الغنی الحمید) [اللّه الصمد] (درس ۱ پایه ۱۲)

📶 **آیه:** (رعد، ۱۶)

موضوع: مراتب توحید و شرک

﴿ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ [۱] قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ [۲] لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا [۳] قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَبَصِيرًا أَمْ هَلْ يَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ [۴] أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ [۵] قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ [۶] وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ [۷] ﴾

🎯 **ترجمه:** بگو پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟ بگو خداست، بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید که [حتی] اختیار سود و زیان خود را ندارند؟ بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟ آیا تاریکی‌ها و روشنی برابرند؟ یا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند که [آن شریکان هم] مثل خداوند مخلوقی خلق کرده‌اند و خلقت‌ها بر آن‌ها مشتبه شده است [و از این رو شریکان را نیز شایسته عبادت دیده‌اند؟!]
بگو خالق همه چیز خداست، و او یکتای مقتدر است.

👑 **شاه‌کلمه:** رب: پروردگار / اولیاء: سرپرستانی / الواحد: یگانه / القهار: چیره‌شونده

🌟 **بزرگ‌موضوع:**

[۱] ← اثبات توحید در ربوبیت

[۲] ← زیر سؤال بردن شرک در ولایت

[۳] ← مردودیت «توحید در مالکیت» معبودهای دروغین

[۴] ← مردودیت تساوی خداوند یکتا با معبودهای ساختگی با استفاده از انکاری

[۵] ← اعتقاد مشرکان به شرک در خالقیت

[۶] ← اثبات توحید در خالقیت

[۷] ← اصل توحید

📌 **پیام‌ها:** «رَبِّمَوْضِعِ» رو بفون، پون توی اون‌ها گفتم که «دقیقاً از کدوم قسمت،

شرک یا توهین در چه مرتبه‌ای برداشت میشه. حالا فوب به پیام‌ها توبه کن!!!

① «پذیرش شرک در ولایت» معبودهای دیگر به جز خدا، از اساس **مردود** است،

چرا که آن‌ها مالکیتی ندارند (لازمه توحید در ولایت، توحید در مالکیت است که

آن‌ها ندارند). [افتخدتّم من دونه اولیاء لا یملکون] ② همه مخلوقات، هستی خود

را مدیون خداوند متعال هستند، چرا که تنها اوست که لحظه به لحظه به آن‌ها

«وجود» عطا می‌کند. [قل اللّٰه خالق کل شیء] ③ اشتباه در انتخاب خالق، نشان از

عدم معرفت صحیح نسبت به خداوند است؛ چرا که غیر از او کسی چیزی را نیافریده

است تا در انتخاب خالق خود، دچار اشتباه شویم. ④ مشرکانی که حق را دیدند

ولی توحید در **خالقیت** [اللّٰه خالق] و **ربوبیت** [رب السماوات ...] پروردگار را نادیده

گرفتند، کوردل‌اند [الاعمی] و در ظلمات تاریکی‌ها زندگی می‌کنند. ⑤ «کورراه»

و یا راه‌های گمراهی زیاد است [الظلمات] ولی مسیر حق و حقیقت [النور] یکی

است. ⑥ انسان موحدی که وحدانیت ربوبی و توحید در خالقیت خداوند را پذیرفته

است، در قرآن کریم به بینا و روشن‌دل تشبیه شده است. [البصیر] ⑦ «واحد قهار»

بودن خداوند که در این آیه بیان شده است به معنای آن است که جای خالی برای

غیر، باقی نگذاشته است تا آن غیر، خود را نشان دهد.

📌 **کلامی:** ① هستی‌بخشی **انحصاری** خداوند [ما جاز کشور ۹۳] ② توحید

در خالقیت [اللّٰه خالق کل شیء] [هنر ۹۲ و انسانی ۹۱]

📌 **آیه:** «سورة نحل، ۶۹» **موضوع:** تأثیرگذاری موجودات گوناگون در عالم

📌 **ترجمه:** در غسل برای مردم شفاست.

📌 **شاه‌کلید:** غسل = شفابخش

📌 **پیام‌ها:** قرآن کریم، بارها تأثیر داشتن موجودات گوناگون را در عالم یادآوری کرده است.

آیه: ﴿آل عمران، ۴۹﴾ **موضوع:** تأثیرگذاری موجودات گوناگون در عالم

ترجمه: قرآن کریم از زبان حضرت عیسیٰ علیه السلام فرموده «من برایتان از خاک پرنده‌ای می‌سازم و در آن می‌دمم و آن خاک به اذن خداوند پرنده می‌شود.»

توجه: این آیه به طور کامل به همراه متن عربی آن، در درس چهارم دین و زندگی سال یازدهم مورد تحلیل و بررسی واقع شد. نکته مهمی که خوب است به آن اشاره شود، این مطلب است که «برای قبول توحید در ربوبیت ضرورتی ندارد که هر گونه اثر را از اشیاء و یا انسان‌ها سلب کنیم. می‌توانیم با قبول اثر مخلوقات، این اثر را از خداوند بدانیم، نه مستقل و بی‌نیاز از خداوند.»

حدیث: [امام رضا علیه السلام] **موضوع:** لزوم سپاس‌گزاری از مخلوقات

«مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ، لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ»

ترجمه: هر کس که فرد نعمت دهنده از (میان) مخلوقات را سپاس‌گزاری نکند، خدای بزرگ را نیز سپاس‌گزاری نکرده است.

شاه‌کلید: لَمْ يَشْكُرِ: سپاس‌گزاری نکرده است / الْمُنْعِمُ: نعمت‌دهنده

پیام‌ها: انسان مؤمن، زمانی که بنده‌ای از بندگان خدا به او احسان می‌کند و نیازی از نیازهایش را برطرف می‌سازد، هم از آن انسان تشکر می‌کند و هم شکرگزار خداوند می‌شود.

نکته ترکیبی: شکرگزاری از مخلوقات خداوند در طول شکرگزاری از خود خداوند

می‌باشد. (درس ۵ پایه ۱۲)

ضمیمه ۱ تیپ‌بندی سؤالات آیات و روایات کنکور

✿ تیپ اول: سؤال از متن آیه و یا حدیث (سؤالات حفظی آیات و روایات)

شاهد مثال

خداوند متعال برای اقامه قسط و عدل چه امکاناتی در اختیار مردم قرار داده است؟
(تورمی ۹۵، با تفسیر)

- ۱) ﴿رُسُلًا مَّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ﴾
- ۲) ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ﴾
- ۳) ﴿يُزَعَمُونَ أَنَّهمْ آمَنُوا بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ﴾
- ۴) ﴿لَمْ يَكْ مُعَيَّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُعَيَّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾

✓ پاسخ: گزینه (۲)

توضیح: جدیداً طراحا خیلی بازیگوش شدن (منظورم از جدیداً، دو سه سال اخیره)، میان یه آیه رو به دو یا چند قسمت تقسیم می‌کنن و از هر قسمت جداگانه سؤال میدن. یا این کار رو می‌کنن و یا این‌که میان یه تیکه از آیه رو میدن و قسمت دیگه آیه رو از شما می‌خوان.

مثلاً به همین سؤال بالا نگاه کنین! شکل کامل آیه این بوده:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾

قسمت اول: امکانات فراوان برای اقامه قسط و عدل در جامعه
قسمت دوم: لزوم برپایی قسط و عدل توسط مردم جامعه

طراح اومده از تیکه دوم آیه، یه مفهومی رو برداشته و با استفاده از اون خواسته که شما قسمت اول آیه رو بفهمین.

استراتژی: واسه این‌که خیلی راحت و آسون بتونین به این سؤال جواب بدین باید هر آیه رو موقع خوندن، به چند بخش، تقسیم کرده و برای هر بخش، یک پیام جداگانه بنویسین که البته ما این کار رو در قسمت **بزرگ موضوعی** براتون انجام دادیم تا دیگه غصه نفرورین و هال کنین) و بعد میون اون قسمت‌ها، برای خودتون رمزگذاری بکنین تا یادتون نره و خوب توی حافظه‌تون بمونه.

مثلاً توی این آیه، به کلمه «میزان» در قسمت اول، دقت کنین. معنی کلمه «میزان» میشه «وسیله سنجش». در کل هم کلمه «میزان» نشان‌دهنده «عدل و داد» هستش. پس باید یه جور میون این‌ها برای خودتون نشانه‌گذاری بکنین که یادتون بمونه ادامه عبارتی که توی اون اومده «میزان»، میشه عبارتی که درباره «عدل و داد» داره صحبت میشه؛ یعنی عبارت «... بالقسط»

شاهد مثال

عبارت **﴿يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾** و **﴿أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾** به ترتیب، توصیف چه کسانی است؟
(تدریسی ۹۶)

- ۱) **﴿إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي﴾** - **﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾**
- ۲) **﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا﴾** - **﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾**
- ۳) **﴿إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي﴾** - **﴿يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾**
- ۴) **﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا﴾** - **﴿يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾**

✓ پاسخ: گزینه (۲)

توضیح: صورت کامل آیه اینه:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

شریک قائل شدن عده‌ای از مردم برای خدا / فطای همان گروه در زمینه دوستی با خدا

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

معرفی مؤمنان / بیان فصلت «محبت شدید مؤمنان به خدا»

استراتژی: خب بازم اگه دقت کنین خیلی راحت می‌تونین به سؤال پاسخ بدین: نکته اول این‌که خیلی خوب به صورت سؤال نگاه کنین، صورت سؤال از شما، دو تا عبارت می‌خواد که هر کدوم بیانگر اوصاف یک گروه هستش؛ در قسمت اول گروهی رو می‌خواد که عبارت **﴿يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾** توصیف اونا باشه و در قسمت دوم نیز گروهی رو می‌خواد که **﴿اشد حبا لله﴾** توصیف اونا باشه، تا همین جا باید دستگیرتون شده باشه که وقتی صورت سؤال از شما «گروه» یا «یک عده از مردم» رو می‌خواد، پس گزینه‌ای صحیح‌ه که یه اشاره‌ای به این مورد کرده باشه، مثلاً عبارت **﴿ان كنتم تحبون الله﴾** به یه دسته خاص از مردم اشاره داره؟ خب معلومه که نه.

اگه یه ذره توی ترجمه آیه دقت کرده باشی می فهمی که این عبارت، یه جمله شرطیه و اصن ربطی به اون ماجرا نداره. پس گزینه‌های (۱) و (۳) پرید. (اما در عوض عبارت «و من الناس» در عبارت **«من الناس من یتخذ من دون الله ...»** دقیقاً همون چیزیه که ما می‌خوایم.)

از مردم (عده‌ای از مردم)

حالا بریم سراغ عبارت قسمت دوم سؤال، توی این قسمت هم باز باید عبارتی رو مشخص کنین که بیانگر یه عده از مردم باشه، خب مسلماً بین دو تا عبارت **«و الذین آمنوا»** و **«یغفر لکم ذنوبکم»**، عبارت **«و الذین آمنوا»** پاسخ صحیح.

کسانی که (عده‌ای از مردم که)

پس دیگه فیالتون راحت که هل این‌ه‌ور سؤال مثل آب فورده.

🌸 تیب دوم: طرح یک پیام و درخواست انتخاب آیه مناسب آن

شاهد مثال

مفهوم مسدود ماندن راه بهانه‌گیری انسان از دقت در کدام آیه دریافت می‌شود؟

(فاجه از کشور ۸۹، با تزییر)

- ۱) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ»
- ۲) «رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ»
- ۳) «أَنَا هَدَيْتَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا»
- ۴) «ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ»

✓ پاسخ: گزینه (۲)

توضیح: خب صورت سؤال یه جمله مطرح کرده و از شما می‌خواد که آیه متناسب با اون پیام رو انتخاب کنید.

استراتژی: برای حل این جور سؤالات باید یکی یکی آیه‌ها رو بررسی کنید و میان اون آیات با پیام مطرح‌شده در صورت سؤال، ارتباط پیداکنین تا این‌که ببینین گزینه درست کدومه.

«مسدود ماندن راه بهانه‌گیری انسان» در حقیقت یعنی «بسته شدن راه عذر و بهانه آوردن آدمی»، توی گزینه اول هر چقدر هم که بگردین، یه همچین ارتباطی پیدا نمیشه، پس میریم سراغ گزینه دوم.

توی این آیه، عبارت **﴿لئلا يكون للناس على الله حجة بعد الرسل﴾** همون طور که

تا نباشد بر مردم بهانه‌ای

می‌بینین پاسخ درسته!

واسه این‌که راحت بتونین به این سؤال پاسخ بدین، توجه به کلیدواژه‌ها در آیه‌ها خیلی نقش مهمی داره (ما همه لغت‌های مهم، معانی و مترادف‌های اون‌ها رو در قسمت **شاه‌کلید** براتون آوردیم تا آب تو دلتون تلون نفوره).

راستی یه نکته مهم دیگه هم این‌که ممکنه توی یک سری از سؤالات لغت‌های عجیب و غریبی بدن که تا حالا به گوشتون نخورده، همه این لغت‌ها رو می‌تونین توی ضمیمه «لغت‌نامه دین و زندگی کنکور» در انتهای همین کتاب بخونین.

تیب سوم: سؤال از جزئیات آیات و احادیث (ظرف تحقق، محل و شأن نزول، گوینده آیه یا حدیث، مخاطب آیه ...)

شاهد مثال

آیه شریفه **﴿يَنْبَغُ الْإِنْسَانُ يُؤَمِّدَ بِمَا قَدَّمَ وَ آخَرَ﴾** مربوط به کدام عالم و

(انسانی ۹۴)

دربرگیرنده کدام مفهوم است؟

- ۱) برزخ - با خیر شدن از تقدیم و تأخیر اعمال
- ۲) قیامت - ارتباط میان عالم برزخ و دنیا
- ۳) برزخ - ارتباط میان عالم برزخ و دنیا
- ۴) قیامت - با خیر شدن از تقدیم و تأخیر اعمال

✓ پاسخ: گزینه (۲)

توضیح: قسمت اول سؤال، ظرف تحقق آیه را می‌خواهد و قسمت دوم، مفهوم آیه را.

استراتژی: به چند تا آیه توی کتابتون هست که ظرف زمان و مکان تحقق اون‌ها مهمه، مثلاً این سؤال این رو از شما می‌خواد که این آیه به کدام عالم (برزخ یا قیامت) اشاره داره. ما همه آیاتی که این مسئله در مورد اونا مهم باشه رو در قالب **ظرف تحقق** براتون آوردیم. اما در مورد این آیه باید دقت کنین که «یومئذ» به معنای «آن روز» به عالم قیامت اشاره داره. هم‌چنین دقت کنین که کلمه «أخَر» بیانگر «اثر اعمال متأخر» هستش و به این اشاره داره که میان عالم برزخ و دنیا به وسیله همین دسته از اعمال، ارتباط برقراره.

شاهد مثال

کدام آیات به ترتیب در «غدیر خم» و «منزل ام سلمه» بر پیامبر گرامی اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نازل شد و کدام حدیث را پیامبر گرامی اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در روزهای آخر عمر خود مکرر بیان می‌فرمودند؟ (۱۴۹)

- ۱) یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک - آیه تطهیر - حدیث ثقلین
- ۲) یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک - آیه تطهیر - حدیث منزلت
- ۳) انما ولیکم الله ورسوله و الذین آمنوا... - آیه اولی الامر - حدیث ثقلین
- ۴) انما ولیکم الله ورسوله و الذین آمنوا... - آیه اولی الامر - حدیث منزلت

پاسخ: گزینه (۱)

استراتژی: همیشه به جزئیات آیات و احادیث دقت کنین! این جزئیات ممکنه لابه‌لای درس، چند خط جلوتر یا عقب‌تر از آیه باشه، ممکنه دقیقاً همون بیخ گوش آیه اومده باشه و ... که البته ما همه این موارد رو در قالب قسمت‌های مختلف کتاب آوردیم. (مثلاً توی همین آیات این درس (درس ۵ یازدهم) تقدم و تأخر میان آیات و احادیث خیلی مهمه، ما همه اون‌ها رو در قالب **تقدم و تأخر** براتون آوردیم.) در رابطه با این سؤال هم مهمه که بدونین آیه **یا ایها الرسول ...** و آیه تطهیر **انما یرید الله ...** به ترتیب در غدیر خم و در منزل ام سلمه بر پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نازل شد و حدیثی که پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در روزهای آخر عمر به طور مکرر بیان می‌فرمودند، حدیث ثقلین بود.

تیب چهارم: قرابت معنایی میان آیات، احادیث و ابیات

شاهد مثال

مفهوم این کلام رسول خدا ﷺ که فرمود: «هر کس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می‌کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می‌گذارند.» با پیام کدام عبارت قرآنی متناسب است؟

(زبان ۹۳ با تغییر)

- (۱) **﴿يُتَبَوُّهُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَ آخَرَ﴾**
- (۲) **﴿لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهُمَا كَلِمَةٌ﴾**
- (۳) **﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ﴾**
- (۴) **﴿می‌گویند: شما در زمین چگونه بودید؟ گفتند: ما در سرزمین خود تحت فشار و مستضعف بودیم.﴾**

✓ پاسخ: گزینه (۱)

توضیح: این جور سؤالات خیلی راحتن، فقط کافیه موضوع آیات و احادیث رو خوب فهمیده باشین.

استراتژی: خب دوستان! همون طور که می‌بینین صورت سؤال حدیثی رو از پیامبر ﷺ آورده که در رابطه با آثار و اعمال ما تأخر هستش، پس شما هم باید برگردین و آیه‌ای رو پیدا بکنین که به آثار اعمال ما تأخر (و باز بودن پرونده اعمال در برزخ) اشاره کنه.

آفرین! کلمه «آخَر» در گزینه اول، نشون می‌ده که گزینه درست همینه. (واسه این‌که توی این‌مور سؤال‌الکیر نیفتین و فیلی راحت جواب بدین، قسمت **📌 ارتباط** همین کتاب رو فیلی خوب بفونین، بهتون قول میدیم هرچی تناسب معنایی

وهور داشته ما آوریم.)

شاهد مثال

- اکنون که می‌دانیم «همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم» شایسته است، چگونه دعا کنیم؟
 (ریاضی ۰۹۸، با تزییر)
- ۱) «بگو نمازم، تمامی اعمالم، زندگی و مرگم برای خدا، پروردگار جهانیان است.»
- ۲) «رب ارجعون لعلی اعمل صالحاً فیما ترکت»
- ۳) «اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة عین ابداً»
- ۴) «همانا رسول خدا برای شما الگویی نیکو است.»

✓ پاسخ: گزینه (۳)

استراتژی

خب! خیلی واضحه که باید به بیت توجه کنین و پیام اصلی بیت رو پیدا کنین و اون موقع تلاش کنین تا اون پیام رو توی یکی از گزینه‌ها پیدا کنین. مثلاً الان این بیت داره می‌گه «همه مخلوقات در هر مرحله از زندگی به خدا نیازمند هستند»، بنابراین گزینه‌ای رو انتخاب کنین که به این مسئله اشاره کرده باشه؛ یعنی کدوم گزینه؟ بله گزینه سوم.

🌸 تیب پنجم: سؤال از روابط علت و معلولی در آیات و احادیث

شاهد مثال

- به فرموده پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثمره محبت و ولایت امام زمان (عج) چیست؟
 (هنر ۹۵)
- ۱) رسیدن به محبوب‌ترین کارها نزد خداوند
- ۲) با وجود سختی در دنیا، عزت و سربلندی در آخرت
- ۳) عزیز شدن اسلام و اهلس و ذلیل شدن نفاق و اهلس
- ۴) ملاقات خداوند در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت حق

✓ پاسخ: گزینه (۴)

توضیح: شکل کامل حدیث این بوده:

«هر کس که دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات

کند، ولایت و محبت امام عصر علیه السلام را بپذیرد.»

معلول / ثمره

علت / لازمه

استراتژی: تنها راه واسه این که بتونین با خیال راحت علت و معلولها رو مشخص کنین و پاسخ بدین، اینه که خودتون روابطی علت و معلولی رو از آیات و احادیث استخراج کنین و یاد بگیرین. (البته آکه بایی به مشکلی برفوررین می تونین به قسمت **مثلت و معلولت** همین کتاب مراجعه کنین و اشکالاتتون رو برطرف کنین.)

تیپ ششم: سؤال از آیات پیشین و یا پسین یک آیه

شاهد مثال

پیش از انذار در آیه شریفه ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ ...﴾ خداوند

به مردم چه فرمانی می دهد؟ (انسانی ۹۶، با تفسیر)

- ۱) ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ ...﴾
- ۲) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ وَ اطِيعُوا الرَّسُولَ أُولَى الْأَمْرِ ...﴾
- ۳) ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ ...﴾
- ۴) ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ﴾

✓ **پاسخ:** گزینه (۲)

توضیح: خب، آقای انسانی ۹۶! معرفی می شود دوستان کنکوری ما و دوستان کنکوری!

معرفی می شود یکی از جدیدترین و چوژرتترین تیپهای تست آیات و روایات.

موضوع از چه قراره؟ در واقع مطلب اینه که آقای طراح اومده در کتاب درسی دو تا آیه‌ای رو که از یک سوره و پشت هم هستن پیدا کرده (مثلاً یکی توی کتاب دهم اومده و اون یکی توی کتاب یازدهم) و خواسته ببینه که شما متوجه این ترتیب شدین یا نه؟

استراتژی: اولاً باید اینو بگم که آیاتی که این شکلی هستن (یعنی پس و پیش این آیه رو توی درس‌های دیگه کتاب‌های درسیتون می‌خونین) خیلی کم هستن، دوماً همین تعداد کم رو هم ما توی قسمت **نکته ترکیبی** براتون آوردیم تا خیالتون راحت بشه.

پس راه اول اینه که این تعداد رو شما حفظ کنین. اما دست نگه دارین! خیلی راحت می‌تونیم به جاهایی کلک بزنیم و حتی اگه آیات پس و پیش رو هم حفظ نبودیم، به جواب برسیم. می‌پرسین چجوری؟ خوب گوش کنین!!!

اول از همه، با دقت صورت سؤال رو بخونین! آخر صورت سؤال گفته «خداوند به مردم چه فرمانی می‌دهد؟» کلمه «فرمان دادن» در زبان عربی یعنی این‌که کجا «فعل امر» اومده؟ (و همین‌طور «حرام اعلام می‌کند» یعنی کجا «فعل نهی» استفاده شده)

خب پس خیلی کارمون راحت شد، یکی یکی آیه‌ها رو بررسی می‌کنیم ببینیم توی کدوم آیه، **فعل امر** استفاده شده.

گزینه (۱): فعل امر نداریم ×

گزینه (۲): یا ایها الذین آمنوا **اطیعوا** ...

فعل امر

گزینه (۳) لقد **ارسلنا** رسلنا ...

این‌که فعل امر نیست عزیزبان، فعل ماضیه

گزینه (۴) فعل امر نداریم ×

پس بی چک و چونه، بدون این‌که لازم باشه ترتیب رو بلد باشیم، جواب درست شد گزینه (۲).

تیب هفتم: سؤال از ترکیب آیات و احادیث

شاهد مثال

با توجه به روایات پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در صورت عمل به دستورات کدام عبارت

قرآنی، یک فقیه در قیامت هم‌نشین ایشان خواهد بود؟ (ریاضی ۹۷، با تفیید)

- ۱) ﴿أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قَتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ﴾
- ۲) ﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً ... لِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ﴾
- ۳) ﴿لَمْ يَكْ مُعَيَّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ حَتَّىٰ يُعَيَّرُوا﴾
- ۴) ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا﴾

✓ پاسخ: گزینه (۲)

توضیح: توی درس ۱۰ پایه یازدهم خوندین: «حال کسی که از امام خود دور افتاده

... البته اگر یکی از پیروان ما که به علوم و دانش ... باید دیگران را که به احکام ما آشنا نیستند، راهنمایی کند و دستورات دین را به آن‌ها آموزش دهد. در این

صورت، او در بهشت با ما خواهد بود.» و هم‌چنین آگه یادتون باشه آیه ۱۲۲ سوره توبه می‌گفت: ﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا ... وَ لِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ ...﴾

«باید دیگران را که به احکام ...»

بنابراین آگه دقت کرده باشین، طراح میون این دو تا آیه و حدیث ارتباط برقرار کرده و به سؤال قشنگ طرح کرده.

استراتژی: تنها راه حل چنین سؤالی، داشتن نگاه مفهومی و ترکیبی به آیات و احادیثه که خیلی راحت می‌تونین اونا رو از بخش **نکته ترکیبی** مطالعه کنین.

ضمناً همیشه یه نیم‌نگاهی هم به قسمت **گله‌ی** داشته باشین، چون پیام‌های مهم کنکورهای سال‌های گذشته رو اونجا براتون آوردیم تا سر جلسه کنکور غافل‌گیر نشین.

ضمیمه ۲ لغتنامهٔ دین و زندگی کنکور

ضمیمه ۲

یه سری لغت هست که وقتی آدم اونارو می‌بینه، می‌گرفته (البته فقط تو نگاه اول)؛ ما اومدیم همهٔ اونارو واستون جمع کردیم و همراه با معنی ساده براتون آوردیم! (دمِ آزمون‌های آزمایشی و به خصوص کنکور سراسری، یه نگاه به همشون بندازین.)

الف) مترادف‌های جملهٔ «از آیهٔ زیر چه پیامی برداشت می‌گردد؟»

مستنبط = قابل برداشت = قابل فهم

مستفاد = قابل برداشت = قابل فهم

مستخرج = استخراج شده (در رابطه با آیات یعنی همون پیام برداشت شده)

مستنجنج = منتج = نتیجه‌گیری شده

مستدل = استدلال شده

ب) مترادف‌های «علت و معلول»

علت	معلول
عامل	نتیجه
ریشه	ثمره / میوه
متنوع	تابع
زاینده	زاینده‌شده
مقدمه	به دنبال آمده (تالی)
شرط	مشروط
برآیندزاينده (مُتَّبِعَاتُ)	برآیندشده (مُتَّبِعَاتُ)
مسبب	—
زمینه‌ساز	—

ج) کلمات خاص و متضاد آن‌ها

صَحَّت = درستی	سُفْم = نادرستی
تقابل = طباق = تضاد	متقابل = متناسب
مردود = رد شده	مقبول = پذیرفته شده
ملکوتی = معنوی = حقیقی و روحانی	مُلکی = دنیوی = مادی و جسمانی

بُعد مجرّد = بُعد روحانی انسان	بُعد غیر مجرّد = بُعد جسمانی انسان
خلود = جاودانگی	فانی = از بین رفتنی
کتمان = مخفی کردن = پوشاندن	عیان = آشکار = برملا
مذموم = مورد مذمت = مقبوح (زشت)	ممدوح = ستایش شده = مدح شده
متألّم = دردمند = قرار گرفته در عذاب	متنعم = برخوردار از نعمت
مختار = دارای اختیار	مسلوب الاراده = بی اراده و بدون اختیار
فجّار = بدکاران (ناپاکان)	متّقین = درستکاران (باتقویان)
متقدّم = پیشین (نخستین)	متأخر = پسین (آخرین)
نواهی الهی = محرّمات الهی	حلال‌های الهی = امور جایز
حرمت = حرام بودن	وجوب = واجب بودن

د لغات خاص بعضی دروس و توضیح آن‌ها

پایه دهم

مدوّن = حساب شده = برنامه‌ریزی شده
مستمر = پیوسته = ادامه یافته (کان + فعل مضارع)
هدفمند = حکمت‌دار = حق
بی‌هدف = پوچ = باطل = عبث = بیهوده
استفهام انکاری = گونه‌ای از پرسش که پاسخ منفی آن، به سادگی معلوم باشد.
أنفَعُ المعارف = سودمندترین دانش‌ها = نافع‌ترین دانش‌ها = خودشناسی
احتجاج = حجّت و دلیل آوردن
رجیم = رانده شده = طرد شده = مطرود (همگی از صفات شیطان!)

ضالالت = گمراهی

عداوت = دشمنی

ظرف تحقق = مکان یا زمان وقوع یک حادثه

تمهید = آماده نمودن

مهیب = ترسناک = هولناک

صائم = روزه‌دار

قصر = شکستن (در رابطه با احکام نماز به کار می‌رود).

مبطلات = باطل‌کننده‌ها

دیانت = دین‌داری

تبزی = بیزاری

پایه یازدهم

ارفع = بالاتر = اعلی

اکمل = کامل‌تر

افضل = برتر

اعلم = داناتر

احسن = بهتر

دغدغه = دل مشغولی = نگرانی متعالی

خسران = خُسْر = زیان و ضرر

تبشیر = بشارت دادن

انذار = هشدار دادن

تشکیک = شک کردن

پایه دوازدهم

محیط = چیزی که چیزی دیگر را دربرمی‌گیرد.

محاط = چیزی که توسط چیزی دیگر، مورد احاطه قرار بگیرد.

خداوند = علت العلل = قائم به ذات = واجب الوجود = متکی به خود = همواره پابرجا

پدیده (موجودات) = فقیر = وابسته = ممکن الوجود = متکی به غیر = نیستی‌پذیر

مخلص = خالص شده (انسانی که خدا او را خالص کرده است).

حسن فاعلی = نیت = قصد = باطن عمل = روح عمل

حسن فعلی = ظاهر عمل = انجام صحیح عمل طبق دستورات خداوند

مُقَضی = موجودات جهان از آن جهت که با حکم و اراده الهی ایجاد می‌شوند، مقضی به قضای الهی هستند.

مُقَدَّر = موجودات جهان از آن جهت که خدای متعال، اندازه و ویژگی آنان را تعیین می‌کند، مقدر به تقدیر الهی هستند.

بی‌نام و نشان‌ها

تمثیل = مثال زدن	مصدق = مثال = نمونه
تداعی‌گر = یادآوری‌کننده = آشکارکننده	متمایز = متفاوت
خدشه = ایراد = ضربه	مشمئزکننده = نفرت‌آمیز
معنی به = قابل توجه	مؤکد = تأکیدشده
مؤکد = تأکیدکننده	متصف = توصیف‌شده
وافی = رساننده	منصه ظهور = آشکارکننده = نمایانگر
تجلی = نمود	متجلی = آشکارکننده